

Ukázková hodina

Vliv těžby surovin na ekonomiku státu

Úvod	
Autor	Monika Olšáková, ZŠ Janovice
Věk dětí	2. stupeň ZŠ
Předměty	Zeměpis
Odhadovaný čas	ideálně 2x45 min
Metody:	 <p>Individuální práce, skupinová práce, diskuze, práce s mapou</p>
Pomůcky:	 <p>Atlas.mapy.cz, Pracovní list (najdete na konci dokumentu)</p>

Evokace (anotace, kontext)

Co to znamená, když se řekne BOHATÝ SEVER A CHUDÝ JIH? Jak souvisí nerostné bohatství s bohatstvím státu a jeho občanů?

Cíle	Důkazy
<p>Oborové:</p> <ul style="list-style-type: none"> Žák popíše, co znamená HDP a předvidá, co ho všechno ovlivňuje. Žák vyjádří vlastní názor na vliv těžby na HDP <p>Čtenářské:</p> <ul style="list-style-type: none"> Žák se orientuje v mapě a vyhledá požadované informace. Vyhledané informace dá do souvislosti a vytvoří závěr. 	<p>Doplňená tabulka. Vyjádření vlastního názoru o vlivu těžby na výši HDP státu (podíl těžby na HDP).</p>

1. Hypotéza a porozumění tématu

Učitel uvede hodinu nadpisem **BOHATÝ SEVER A CHUDÝ JIH** a pouze se ptá žáků:

Jak si vysvětluješ toto rčení?

Co by mohl být sever? Co by mohl být jih?

Učitel vyzve žáky, aby zkusili napsat hypotézu: co by toto rčení mohlo znamenat v rámci celosvětového významu?

(pokusit se celou větou a svými slovy vysvětlit svůj názor - žáci zapíší, učitel si vyslechne, nehodnotí)

Návrat k této hypotéze pak na závěr hodiny v reflexi.

Učitel se po vyslechnutí hypotézy žáků zeptá:

Kde či podle čeho by se dala vaše hypotéza ověřit?

(diskuze se třídou – jen slovně, aby žáci měli představu, kde všude lze vyhledávat)

Jak se pozná, že je stát vyspělý? Jaká jsou podle tebe kritéria či měřítka pro vyspělý stát?

(Každý žák se zamyslí sám, pak učitel vyzve ke sdílení odpovědí, není nutné vypisovat na tabuli, pouze se zamýšlíme nad souvislostmi.

V této lekci nedostaneme odpověď na všechny možnosti, jen s ohledem na HDP.)

Učitel sdělí žákům, že **jedním z ukazatelů vyspělosti států je i HDP.**

Žáci předvídají mezi sebou ve dvojici a své postřehy si zapisují do PL: **Co znamená zkratka HDP?** Popiš vlastními slovy. Co vyjadřuje?

Mapa HDP

Učitel vyzve žáky: **Najděte definici HDP v Atlasu a zapište si ji do PL.**

Odpověď z Atlasu: Hrubý domácí produkt (HDP) ukazuje, jak je daný stát výkonný a co všechno za určité období vyrobí. Hodnota všeho zboží a služeb vyrobených v jednom státě za určité časové období (většinou 1 rok). Vyjadřuje se v amerických dolarech na jednoho obyvatele.

(Učitel vyzve žáky, aby přerušili práci s Atlasem a minimalizovali okno, aby nebylo ovlivněno další předvídání).

Co ovlivňuje HDP států? Učitel vyzve žáky, aby každý zapsal **minimálně 3 příklady**. Poté si je hromadně sdělí ve třídě a sepíše na tabuli pod sebe.

(pozor, v této lekci se odpovědi nedozvíme, můžeme jen předvídat)

Učitel vyzve žáky, aby se zamysleli ve dvojici: **Může vyšší HDP ovlivňovat těžba nerostných surovin? Proč ano, proč ne?**

Navádí je pomocnými otázkami:

Myslíš, že těžba nějak výrazně ovlivňuje HDP severních států, jako je Finsko, Norsko?

Když porovnáš se státy Afriky, může zde mít těžba na HDP větší vliv?
Co ropné velmoci, myslíte, že má vliv výskyt ropy na jejich bohatství?

(Otázky jsou jen vodítkem k přemýšlení, při hromadném sdílení učitel NEKOMENTUJE žákovské odpovědi, návrat k této hypotéze pak na závěr hodiny v reflexi.)

Může HDP ovlivňovat těžba nerostných surovin? Proč ano, proč ne?

Zápis odpovědi na základě předchozí diskuse.

2.

Práce s daty

Učitel uvede tabulku s výroky - **1. tabulka**.

Nejdříve si žák přečte výrok, vyhodnotí, zda je pravdivý nebo ne.

- Nejde o určení pravdivosti, nejde ani o hádání, ale **předvídání** na základě dosavadních informací či z diskuze, která byla před touto částí.

Až budou mít žáci vyplněný 1. sloupec, **sdílí ve dvojici** a učitel se pak doptává, kde se dvojice v odpovědích shoduje a kde se liší, o čem diskutovali? *Nehodnotí odpovědi.*

Mapa HDP

Následně žák ověří pravdivost výroku v mapě a výsledek zapíše do 3. sloupce tabulky. U nepravdivých výroků uvede do 4. sloupce opravený výrok, příp. komentář.

Učitel uvede tabulku s vybranými státy - **2. tabulka**.

- Vypiš do 2. tabulky státy, o kterých se píše v 1. tabulce (dále označíme jako “vybrané státy”).

Mapa HDP

- Podle mapy zapiš hodnotu HDP u “vybraných států” a následně doplň jejich pořadí v rámci této skupiny.

- S pomocí Atlasu (*nástroj: tabulka Porovnání států*) najdi státy s nejnižším HDP na světě a pod 2. tabulku vypiš 5 s nejnižší hodnotou (stát-hodnota).

(Odpověď: Somálsko 409, Středoafriická republika 584, Burundi 717, Demokratická republika Kongo 739, Libérie 832)

- Na kterém kontinentu se nacházejí tyto státy? *(Odpověď: Afrika)*
- Učitel se ještě doptá: Která část Afriky? *(Odpověď: rovník)*

8

Mapa Těžby

- K “vybraným státům” v tabulce č. 2 hledej v mapě hodnoty podílu těžby na HDP a nerostné suroviny, které se zde těží (světově významná naleziště), a doplň do tabulky.

Správně vyplněná 2. tabulka (pořadí zápisu států nehraje roli):

Stát	HDP	Pořadí dle HDP	Podíl těžby na HDP	Surovina
Monako	183 761	1.	0 %	-
Katar	125 628	2.	11 %	zemní plyn
Norsko	68 398	3.	5 %	zemní plyn, ropa
Austrálie	61 643	4.	5 %	kovy (Cu, Au, Fe, Zn...), diamanty, černé uhlí, ropa, uran....
USA	55 406	5.	0 %	kovy (Au, Pb, Zn...), ropa, zemní plyn, břidlicový plyn, černé uhlí, uran, fosfáty,...
Rakousko	46 472	6.	0 %	-
Kanada	45 138	7.	1 %	kovy (Au, Pt, Ni...), draselné solí, uran, ropa, zemní plyn,...
Česká republika	31 505	8.	0 %	černé a hnědé uhlí

3.

Reflexe

Návrat k 1. tabulce a vyhodnocení výroků.

1. Výrok platí.
2. Výrok neplatí, vyšší HDP než Rakousko má Německo (46 972).
3. Výrok neplatí, ČR je v 2. kategorii států – podle legendy - v rozmezí 30 000 – 40 000 dolarů na 1 obyvatele, nižší jsou například: Slovensko, Polsko, Ukrajina.
4. Výrok platí.
5. Výrok neplatí, Norsko má vyšší HDP než Austrálie o 9 755 dolarů.

11

Návrat k hypotéze: Může HDP států ovlivňovat těžba nerostných surovin? Na co jsi přišel?

Odpověď s využitím tabulky č. 2 - příklady:

- U bohatých států většinou nemá těžba na HDP výrazný vliv. Roli přitom hraje jednak význam a počet nalezišť (např. O u Monaka a Rakouska v naší tabulce) a jednak výše příjmů z ostatních odvětví (ačkoli USA má řadu významných nalezišť, ostatní příjmy daleko převyšují příjmy z těžby, takže podíl těžby na HDP se blíží 0%).
- Výjimku tvoří státy, jejichž bohatství je z velké části založeno na výskytu nerostných surovin na jejich území (typicky těžba ropy a zemního plynu v oblasti Perského zálivu - Katar, Kuvajt, Saúdská Arábie). Vedle vlastní těžby se však u těchto států významnou měrou na HDP projevuje i průmysl, který toto nerostné bohatství zpracovává, takže vlastní těžba nemusí mít až tak výrazný podíl, jak bychom čekali.

12

Návrat k hypotéze: Jak si nyní vysvětluješ BOHATÝ SEVER, CHUDÝ JIH? Našel jsi v mapě odpověď?

(Odpověď – spíše platí bohatý sever a chudý rovník – údaje o HDP z mapy.)

13

Učitel se ptá: **A co Česká republika?** Patří mezi bohaté nebo chudé státy? Ovlivňuje těžba HDP? Co ovlivňuje nejspíš HDP ČR? Kde bys to ověřil?

PL Pracovní list

Vliv těžby surovin na ekonomiku státu

BOHATÝ SEVER A CHUDÝ JIH

1 Zkus napsat hypotézu, co by toto rčení mohlo znamenat v rámci celosvětového významu?

2 Jak se pozná, že je stát vyspělý? Jaká jsou podle tebe kritéria či měřítka pro vyspělý stát? (vypiš alespoň 3 nápady)

3 Co znamená zkratka HDP? Popiš vlastními slovy, případně doplň, co si myslíš, že vyjadřuje.

4 Odpověď, co je HDP podle ATLASU:

5 Co ovlivňuje HDP států? (vypiš alespoň 3 nápady)

6 Může HDP ovlivňovat těžba nerostných surovin? Proč ano a nebo proč ne?

1. TABULKA

 Doplň postupně následující tabulku:

1. Přečti si výrok a do sloupce “před prací s mapou” zapiš:
 - pokud s výrokem souhlasíš, zapiš “ANO”, nebo ✓
 - pokud s výrokem nesouhlasíš, zapiš “NE”, nebo -
2. Diskuse
3. Ověř v Atlasu v mapě HDP a podle zjištěných údajů stejným způsobem vyplň sloupec “Po práci s mapou”.
4. Porovnej údaje před a po použití mapy. Do sloupce “Doplněný/upravený výrok” zapiš opravený výrok v případě, že se ukázal jako nepravdivý (příp. další vysvětlení).

Před prací s mapou	Výrok	Po práci s mapou	Doplněný/upravený výrok
	1. Nejvyšší HDP mají Monako a Katar.		
	2. Sousední stát ČR s nejvyšší HDP je Rakousko.		
	3. Česká republika patří mezi státy s nejnižším HDP v Evropě.		
	4. USA mají větší HDP než Kanada.		
	5. Austrálie má srovnatelné HDP s Norskem.		

2. TABULKA

8 Vypiš do tabulky státy, o kterých se píše v 1. tabulce. U států запиš:

1. hodnotu HDP (pomocí mapy HDP) a následně doplň jejich pořadí ve skupině
2. hodnotu podílu těžby na HDP a světově významná naleziště nerostných surovin, které se zde vyskytují (pomocí mapy Těžba)

Stát	HDP	Pořadí dle HDP	Podíl těžby na HDP	Surovina

9

Najdi v mapě HDP státy s nejnižším HDP na světě a vypiš 5 s nejnižší hodnotou.

10

Na kterém kontinentu se nacházejí tyto státy? Zkus popsat co nejkonkrétněji.

Reflexe

11 Může HDP států ovlivňovat těžba nerostných surovin? Na co jsi přišel?

12 Jak si nyní vysvětluješ BOHATÝ SEVER, CHUDÝ JIH? Našel jsi v mapě odpověď?

13 A co Česká republika? (Patří mezi bohaté nebo chudé státy? Ovlivňuje těžba HDP? Co ovlivňuje nejspíš HDP ČR? Kde bys to ověřil?)

Ikony

Učitel – otázka, výklad

Individuální práce – nspecifikovaná, ústní, písemná

Skupinová práce – nspecifikovaná, ústní, písemná

Společná práce – nspecifikovaná, ústní, písemná

Práce s Atlasem

Pracovní list – číslovaný:

